

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

**ΑΠΟΦΑΣΗ
ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΑΡΑΔΕΚΤΟΥ**

της προσφυγής αριθ. 40225/02
που κατατέθηκε από την Α.Σ.
κατά της Ελλάδας

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (πρώτο τμήμα), συνεδριάζοντας στις 18 Ιανουαρίου 2007 σε τμήμα με την ακόλουθη σύνθεση:

Κύριο Λ. ΛΟΥΚΑΪΔΗ, *πρόεδρος*,

Κύριο Κ.Λ. ΡΟΖΑΚΗ,

Κυρία F. TULKENS,

Κυρία N. ΒΑΛΙĆ,

Κύριο Α. ΚΟΒΛΕΡ,

Κύριο D. SPIELMANN,

Κύριο S.E. JEBENS, *δικαστές*,

και τον κύριο S. NIELSEN, *γραμματέα τμήματος*.

Λαμβάνοντας υπόψη την πιο πάνω αναφερόμενη προσφυγή που κατατέθηκε στις 5 Νοεμβρίου 2002,

Λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν από την εναγόμενη κυβέρνηση και εκείνες που κατατέθηκαν σε απάντηση από την προσφεύγουσα,

Αφού διασκέφθηκε, εκδίδει την πιο κάτω απόφαση:

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

Η προσφεύγουσα, κυρία Α.Σ., είναι ελληνίδα υπήκοος και κατοικεί στην Αθήνα. Εκπροσωπείται ενώπιον του Δικαστηρίου από την κυρία Ι. Κούρτοβικ, δικηγόρο του συλλόγου της Αθήνας. Η εναγόμενη κυβέρνηση εκπροσωπείται από τους απεσταλμένους του αντιπροσώπου της, κύριο Μ. Απέσσο, σύμβουλο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, κύριο Β. Κυριαζόπουλο, πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους και κύριο Ι. Μπακόπουλο, δικαστικό αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

A. Οι συνθήκες της υπόθεσης

Τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης, όπως εξετάθησαν από τους διαδίκους, μπορούν να συνοψιστούν ως εξής:

Τον Σεπτέμβριο του 2002, ασκήθηκαν ποινικές διώξεις σε βάρος της προσφεύγουσας για συμμετοχή στην τρομοκρατική οργάνωση «17 Νοέμβρη». Όντας ενεργή κατά τη διάρκεια είκοσι επτά ετών, η τρομοκρατική οργάνωση «17 Νοέμβρη» είχε αναλάβει την ευθύνη για πολλές απόπειρες δολοφονίας που διαπράχθηκαν στην Ελλάδα, μεταξύ των οποίων και αρκετές δολοφονίες. Στις 19 Σεπτεμβρίου 2002, η προσφεύγουσα προφυλακίστηκε μετά από απόφαση του Συμβουλίου Εφετών Αθηνών (απόφαση αριθ. 2039/2002).

1. Οι συνθήκες κράτησης

Στις 19 και 24 Σεπτεμβρίου 2002 αντίστοιχα, δύο αποφάσεις του εισαγγελέα-επόπτη των φυλακών Κορυδαλλού και του συμβουλίου των ίδιων φυλακών, καθιέρωσαν ειδικές συνθήκες κράτησης για τα πρόσωπα που κατηγορούνταν για συμμετοχή στην τρομοκρατική οργάνωση «17 Νοέμβρη». Στην απόφασή του της 24 Σεπτεμβρίου 2002, το συμβούλιο των φυλακών Κορυδαλλού επέμενε στην

αναγκαιότητα να διαφυλαχθεί η ασφάλεια των κρατουμένων και να προστατευτούν από οποιοδήποτε πιθανό κίνδυνο σε βάρος της ζωής τους εκ μέρους συγκρατούμενων ή τρίτων που πιθανόν να εμπλέκονταν στην εν λόγω τρομοκρατική οργάνωση.

Ειδικότερα, οι πιο πάνω αναφερόμενες αποφάσεις προέβλεπαν ότι οι γυναίκες, που φέρονταν ως μέλη της τρομοκρατικής οργάνωσης «17 Νοέμβρη», θα τοποθετούνταν σε ειδική πτέρυγα των φυλακών Κορυδαλλού. Με εμβαδόν περίπου 12 τ.μ., τα ατομικά κελιά ήταν εξοπλισμένα με ένα τραπέζι και μία καρέκλα καθώς και με τουαλέτα. Η επικοινωνία με άλλους κρατουμένους απαγορευόταν. Οι κρατούμενες μπορούσαν να προαυλίζονται μέσα σε μία εσωτερική αυλή δύο φορές την ημέρα για μιάμιση ώρα την κάθε φορά. Είχαν το δικαίωμα να δέχονται επισκέψεις από τους συζύγους και τους συγγενείς τους, έως τετάρτου βαθμού, για διάρκεια μισής ώρας, δύο φορές την εβδομάδα. Μπορούσαν επίσης να προμηθεύονται εφημερίδες και περιοδικά της επιλογής τους και να ακούν ραδιόφωνο. Η αλληλογραφία και η τηλεφωνική επικοινωνία περιοριζόνταν στον κύκλο των προσώπων που είχαν δικαίωμα να τις επισκέπτονται. Οι κρατούμενες δεν μπορούσαν να επικοινωνούν με άγνωστα πρόσωπα, άλλα από τους συγγενείς τους, παρά μόνον αφού είχαν λάβει την άδεια της αρμόδιας αρχής. Τέλος, οι κρατούμενες έπρεπε να εξετάζονται καθημερινώς, τουλάχιστον κατά τη διάρκεια της πρώτης περιόδου προσαρμογής, από γιατρό, αν το επέβαλε η κατάσταση της υγείας τους.

Στην προσφυγή της, η προσφεύγουσα ισχυρίστηκε αρχικά ότι το κελί της είχε διαστάσεις 2,60 μέτρα επί 3,60 μέτρα. Στις παρατηρήσεις της μετά από επιστολή του Δικαστηρίου, διευκρίνιζε ότι το εμβαδόν του κελιού της ήταν 6 τ.μ. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι οι διαστάσεις του κελιού ήταν 3,80 μέτρα επί 2,70 μέτρα. Η προσφεύγουσα προσθέτει ότι το κελί της ήταν ημιυπόγειο και δεν είχε παρά ένα μόνο παράθυρο διαστάσεων 60 εκατοστά επί 60 εκατοστά. Για το λόγο αυτό, το κελί δεν είχε επαρκή φυσικό φωτισμό και δεν μπορούσε να δει τον ουρανό.

Επιπλέον, υποστηρίζει ότι ο αερισμός ήταν ανεπαρκής και ότι η τουαλέτα και το ντους βρίσκονταν εντός του κελιού. Ένας τοίχος ύψους 1 μέτρου και 10 εκατοστών χώριζε την τουαλέτα και το ντους από το υπόλοιπο κελί και, συνεπώς, δεν προστατευόταν από το αδιάκριτο βλέμμα των δεσμοφυλάκων. Η προσφεύγουσα προσθέτει τέλος ότι η ειδική πτέρυγα όπου κρατείτο δεν είχε αίθουσα γυμναστικής και ότι ένας διάδρομος πλάτους μετά βίας 1,20 μέτρων βρισκόταν μπροστά από τα κελιά ενώ εκείνος που εξυπηρετούσε τα κελιά των κοινών κρατουμένων ήταν πιο πλατύς και επιπλέον οδηγούσε απευθείας σε αυλή.

Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι ήταν αναγκασμένη να μένει είκοσι μία ώρες την ημέρα απομονωμένη στο κελί της. Μπορούσε να αυλιστεί μόνη της σε μία εσωτερική αυλή 50 τ.μ. δύο φορές την ημέρα για μιάμιση ώρα. Η αυλή περιβαλλόταν από μεταλλικούς τοίχους ύψους 10 μέτρων των οποίων το πάνω μέρος καλυπτόταν από διπλό συρματόπλεγμα. Ισχυρίζεται ότι κατά την περίοδο του καύσωνα της ήταν αδύνατο να μείνει στην αυλή λόγω της πολύ υψηλής θερμοκρασίας που δημιουργείτο από την θέρμανση των μεταλλικών τοίχων.

Στις 4 Οκτωβρίου 2002, μετά από αίτημα της προσφεύγουσας, το συμβούλιο των φυλακών Κορυδαλλού της επέτρεψε να δέχεται επισκέψεις του παιδιού της για διάρκεια δέκα λεπτών παρουσία ενός φύλακα και για διάρκεια είκοσι λεπτών σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο. Προκύπτει ότι κατά τις εν λόγω επισκέψεις, μεταξύ της προσφεύγουσας και του παιδιού της παρεμβαλλόταν ένα διαχωριστικό τζάμι.

Στις 11 Δεκεμβρίου 2002, η προσφεύγουσα άρχισε απεργία πείνας προκειμένου να διαμαρτυρηθεί για τις συνθήκες κράτησής της. Κατά τη διάρκεια της εν λόγω απεργίας πείνας, μεταφέρθηκε στο ιατρείο της φυλακής και, ειδικότερα, σε ένα κελί διαστάσεων 2 μέτρα επί 3 μέτρα ειδικά κατασκευασμένο για τα φερόμενα ως μέλη της οργάνωσης «17 Νοέμβρη». Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι το κελί ήταν σκοτεινό και κρύο και ότι κυλούσε νερό στο δάπεδο. Το κελί είχε μόνο μία τουαλέτα 1,4 τ.μ. και ένα κρεβάτι. Δεν απαγορευόταν στην

προσφεύγουσα να βγαίνει από το κελί καθόλη τη διάρκεια της ημέρας. Με βεβαίωση της 23 Δεκεμβρίου 2002, ο γιατρός των φυλακών δήλωσε ότι η προσφεύγουσα είχε χάσει βάρος εξαιτίας της απεργίας πείνας και ότι ένιωθε αδύναμη. Στη βεβαίωση πιστοποιείται ότι η προσφεύγουσα είχε λιποθυμήσει στις 21 Δεκεμβρίου 2002, λόγω υπογλυκαιμίας, και ότι για να νιώσει καλύτερα της είχαν δώσει χυμό φρούτων. Σε μία ημερομηνία που δεν προσδιορίζεται και κατόπιν διαμαρτυριών δικών της και του δικηγόρου της, μεταφέρθηκε στο κανονικό κελί της των φυλακών Κορυδαλλού.

Στις 2 Ιανουαρίου 2003, σταμάτησε την απεργία πείνας αφού οι σωφρονιστικές αρχές της υποσχέθηκαν ότι θα βελτιώνονταν οι συνθήκες κράτησής της. Στις 11 Ιανουαρίου 2003, η διάρκεια αυλισμού στην εσωτερική αυλή αυξήθηκε σε πέντε ώρες ημερησίως. Η προσφεύγουσα παραπονείται ωστόσο ότι ο αυλισμός γινόταν σε μία αυλή διαφορετική από εκείνη των κοινών κρατουμένων η οποία δεν είχε πράσινο ούτε όργανα γυμναστικής.

Στις 31 Ιανουαρίου 2003, το συμβούλιο των φυλακών επέτρεψε στην προσφεύγουσα να δέχεται επίσκεψη από τον σύζυγό της Δ.Μ., ο οποίος επίσης κατηγορείται για συμμετοχή στην τρομοκρατική οργάνωση «17 Νοέμβρη», δύο φορές τον μήνα διάρκειας μισής ώρας για κάθε συνάντηση. Επιπλέον, της δόθηκε άδεια να έχει τηλεφωνική επικοινωνία χωρίς περιορισμούς από θαλάμους εγκατεστημένους μέσα στις φυλακές και κατά τα καθορισμένα χρονικά διαστήματα. Της επιτράπη επίσης να αφήνει ανοικτή την πόρτα του κελιού της μεταξύ 11.30 έως 13.00 και μεταξύ 17.00 έως 20.00 και να τοποθετήσει ένα ηλεκτρικό μάτι προκειμένου να παρασκευάζει, ενδεχομένως, ελαφρά γεύματα και επιδόρπια.

Στις 7 Φεβρουαρίου 2003, ο εισαγγελέας-επόπτης των φυλακών Κορυδαλλού ανακοίνωσε το πέρας της ανάκρισης και την παραπομπή της προσφεύγουσας σε δίκη. Ήρε κατ'αυτόν τον τρόπο όλους τους ειδικούς περιορισμούς που της είχαν επιβληθεί προκειμένου να

διασφαλιστεί η προσήκουσα διεξαγωγή της ανάκρισης και εφάρμοσε το ίδιο καθεστώς που ίσχυε για τους «κοινούς» κρατούμενους της φυλακής. Την ίδια μέρα, η απόφαση αυτή επικυρώθηκε από το συμβούλιο των φυλακών Κορυδαλλού.

2. Οι συνθήκες συνομιλίας της προσφεύγουσας με τον δικηγόρο της

Δυνάμει της απόφασης της 24 Σεπτεμβρίου 2002 του συμβουλίου των φυλακών Κορυδαλλού, στην προσφεύγουσα δόθηκε άδεια να επικοινωνεί με τον δικηγόρο της για διάρκεια μιάμισης ώρα κάθε μέρα από την ημέρα της φυλάκισής της έως τις 30 Ιανουαρίου 2003. Οι ίδιες συνθήκες επικοινωνίας με τους δικηγόρους τους προβλέπονταν για όλα τα υπόλοιπα φερόμενα ως μέλη της τρομοκρατικής οργάνωσης «17 Νοέμβρη». Το δικαίωμα αυτό περιοριζόταν σε τέσσερις και μισή ώρες τη μέρα, τέσσερις φορές την εβδομάδα το μέγιστο, για όλους τους «κοινούς» κρατούμενους. Κατόπιν αποφάσεως του Συμβουλίου Εφετών Αθηνών, το απόρρητο της αλληλογραφίας και των τηλεφωνικών συνδιαλέξεων για όλους τους κατηγορουμένους που ήταν ύποπτοι για συμμετοχή στην ελληνική τρομοκρατική οργάνωση «17 Νοέμβρη» άρθηκε. Στη βάση αυτής της απόφασης, οι συνομιλίες της προσφεύγουσας με τον δικηγόρο της πραγματοποιούνταν με την παρεμβολή διαχωριστικού τζαμιού και μέσω τηλεφώνου. Οποιαδήποτε ανταλλαγή σημειώσεων απαγορευόταν αν αυτές δεν είχαν τεθεί σε προηγούμενο έλεγχο από τον διευθυντή φυλακών και τον εισαγγελέα.

3. Πειθαρχική ποινή λόγω διάδοσης μέσω εφημερίδας και τηλεόρασης δήλωσης της προσφεύγουσας

Στις 18 Δεκεμβρίου 2002, η προσφεύγουσα παραχώρησε, από τα κοινόχρηστα τηλέφωνα των φυλακών, συνέντευξη σε δημοσιογράφο. Δήλωσε ότι ήταν αθώα για τις πράξεις για τις οποίες κατηγορείτο και κατήγγειλε επιπλέον τις συνθήκες κράτησής της οι οποίες παραβίαζαν

τα θεμελιώδη δικαιώματά της. Οι δηλώσεις αυτές μεταδόθηκαν εν συνεχεία από τηλεοπτικό σταθμό και κατόπιν δημοσιεύτηκαν σε πολιτική εβδομαδιαία εφημερίδα.

Στις 19 Δεκεμβρίου 2002, επιβλήθηκε στην προσφεύγουσα πενθήμερη πειθαρχική ποινή απομόνωσης στο κελί της από το πειθαρχικό συμβούλιο των φυλακών για τον λόγο ότι είχε παραχωρήσει συνέντευξη σε δημοσιογράφο χωρίς να έχει προηγουμένως λάβει άδεια από την αρμόδια δικαστική αρχή. Αφού επικαλέστηκε το άρθρο 53 του Σωφρονιστικού Κώδικα σε συνδυασμό με τις αποφάσεις της 19 και 24 Σεπτεμβρίου αντίστοιχα, του εισαγγελέα-επόπτη των φυλακών Κορυδαλλού και του συμβουλίου των ίδιων φυλακών, το πειθαρχικό συμβούλιο έκρινε ότι η κρατούμενη υπόκειτο σε νόμιμους και εφαρμοστέους περιορισμούς, μεταξύ των οποίων συγκαταλεγόταν η απαγόρευση επαφής με άτομα άλλα από τον εξουσιοδοτημένο κύκλο προσώπων. Ο περιορισμός αυτός στηριζόταν σε λόγους ασφάλειας μέσα στη φυλακή και προκειμένου να επιτραπεί η ανεμπόδιστη διεξαγωγή της ανάκρισης. Το πειθαρχικό συμβούλιο αναγνώρισε ότι ο εν λόγω περιορισμός ήταν αναγκαίος λόγω της φερόμενης συμμετοχής της προσφεύγουσας στην τρομοκρατική οργάνωση «17 Νοέμβρη».

4. Οι προσφυγές που επιχείρησε η προσφεύγουσα και η έκβαση της δικαστικής διαδικασίας

Στις 25 Οκτωβρίου και 19 Δεκεμβρίου 2002, η προσφεύγουσα κατέθεσε ενώπιον του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών Πειραιά δύο προσφυγές προκειμένου να παραπονεθεί για τις συνθήκες κράτησής της, τους περιορισμούς στις συνομιλίες της με τον δικηγόρο της, καθώς και για την επιβολή πειθαρχικής ποινής επειδή εξέφρασε τις απόψεις της ως προς την αθωότητά της. Η προσφεύγουσα δεν παραπονέθηκε για το εμβαδόν του κελιού της.

Στις 13 Δεκεμβρίου 2002, το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών Πειραιά απέρριψε την προσφυγή, στο μέτρο που αυτή αφορούσε τις συνθήκες

κράτησής της και συνομιλίας με τον δικηγόρο της. Το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών Πειραιά παρατήρησε ειδικότερα ότι η προσφεύγουσα κρατείτο σε κελί εμβαδού περίπου 10 τ.μ. με ένα παράθυρο που επέτρεπε τον επαρκή φωτισμό και αερισμό. Το κελί ήταν επιπλέον εξοπλισμένο με θέρμανση, ένα τραπέζι, μία καρέκλα και ατομική τουαλέτα. Το συμβούλιο υπογράμμισε ότι οι πραγματικές συνθήκες κράτησης της προσφεύγουσας δεν διέφεραν ουσιαστικά από εκείνες που προβλέπει η εφαρμοστέα εθνική νομοθεσία. Σε ό,τι αφορά τις συνθήκες συνομιλίας με τον δικηγόρο της, το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών διαπίστωσε ότι τα μέτρα αυτά προβλέπονταν από τον Σωφρονιστικό Κώδικα και ήταν σύμφωνα με τη Σύμβαση. Το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών παρατήρησε ότι ο Σωφρονιστικός Κώδικας προέβλεπε τη δυνατότητα άρσης του απορρήτου της αλληλογραφίας και των τηλεφωνικών συνδιαλέξεων των κρατουμένων για λόγους εθνικής ασφάλειας ή με στόχο την εξακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων. Τέλος, το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών έκανε δεκτό το αίτημα της προσφεύγουσας να της δοθεί άδεια να μιλά με το παιδί της για μισή ώρα και τουλάχιστον μία φορά την εβδομάδα σε ένα ειδικά διαμορφωμένο δωμάτιο χωρίς να τους χωρίζει διαχωριστικό. Οι συναντήσεις αυτές θα λάμβαναν χώρα υπό τον οπτικό μόνο έλεγχο του προσωπικού των φυλακών (βούλευμα αριθ. 2075/2002). Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι στην πραγματικότητα συνέχισε να βλέπει το παιδί της για είκοσι λεπτά μέσω διαχωριστικού και, κατόπιν, για δέκα λεπτά σε ένα χώρο εμβαδού 1,5 τ.μ. περιτριγυρισμένο από κάγκελα παρουσία φυλάκων οι οποίοι βρίσκονταν σε απόσταση 50 εκατοστών.

Στις 29 Ιανουαρίου 2003, το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών Πειραιά απέρριψε, μεταξύ άλλων, την προσφυγή στο μέτρο που αυτή στρεφόταν κατά της πειθαρχικής ποινής που της είχε ήδη επιβληθεί. Το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών έκρινε ότι η πειθαρχική ποινή ήταν νόμιμη διότι η προσφεύγουσα είχε παραβεί τις αποφάσεις που εκδόθηκαν στις

19 και 24 Σεπτεμβρίου 2002 αντιστοίχως από τον εισαγγελέα-επόπτη και το συμβούλιο των φυλακών Κορυδαλλού. Το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών απέρριψε επίσης τον ισχυρισμό της προσφεύγουσας, βάσει του οποίου ήταν πολιτική κρατούμενη και, συνεπώς, το επίδικο μέτρο αποτελούσε διάκριση ως προς τους άλλους «μη πολιτικούς» κρατούμενους οι οποίοι είχαν συστηματικά πρόσβαση στα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Τέλος, το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών έκρινε ότι η επιβληθείσα ποινή δεν ήταν αντίθετη προς το άρθρο 14 του Συντάγματος και το άρθρο 10 της Σύμβασης, διατάξεις οι οποίες εγγυώνται την ελευθερία έκφρασης. Ειδικότερα, έκρινε ότι οι επιβληθέντες περιορισμοί στο δικαίωμα επικοινωνίας της προσφεύγουσας ήταν αιτιολογημένοι από το ειδικό στάτους της κρατούμενης και στόχευαν στη διατήρηση της ασφάλειας και της εύρυθμης λειτουργίας της φυλακής καθώς και στην προσήκουσα διεξαγωγή της ανάκρισης (βούλευμα αριθ. 175/2003).

Από τα στοιχεία του φακέλου προκύπτει ότι οι αποφάσεις αυτές δεν επιδέχονταν προσφυγής ενώπιον ανωτάτου δικαστηρίου.

Στις 8 Δεκεμβρίου 2003, η προσφεύγουσα αθωώθηκε από το Κακουργιοδικείο Αθηνών για όλες τις σε βάρος της κατηγορίες (απόφαση αριθ. 3244/2003). Ειδικότερα, αθωώθηκε λόγω αμφιβολίας και κατά πλειοψηφία από την κατηγορία της σύστασης και συμμετοχής σε τρομοκρατική οργάνωση. Αθωώθηκε επιπλέον, κατά πλειοψηφία, από τις κατηγορίες της απόκτησης και κατοχής εκρηκτικών ουσιών, συνεργίας σε ανθρωποκτονία εκ προθέσεως και συνεργίας σε απόπειρα έκρηξης.

Σε μία ημερομηνία που δεν προσδιορίζεται, ο Εισαγγελέας Εφετών άσκησε έφεση «υπέρ του νόμου» κατά της απόφασης αριθ. 3244/2003 που αθώωνε την προσφεύγουσα. Η δίκη ενώπιον του Εφετείου Αθηνών άρχισε στις 2 Δεκεμβρίου 2005 και βρίσκεται ακόμα σε εξέλιξη.

B. Το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο και άλλα κείμενα

1. Το εθνικό δίκαιο

α) Το άρθρο 14 του ελληνικού Συντάγματος προβλέπει:

«1. Καθένας μπορεί να εκφράζει και να διαδίδει προφορικά, γραπτά και διά του τύπου τους στοχασμούς του τηρώντας τους νόμους τους Κράτους.

2. Ο τύπος είναι ελεύθερος. Η λογοκρισία και κάθε άλλο προληπτικό μέτρο απαγορεύονται. (...)»

β) Οι εφαρμοστέες διατάξεις του Σωφρονιστικού Κώδικα έχουν ως εξής:

Άρθρο 7 § 4

«Η εύρυθμη λειτουργία και η ασφάλεια του καταστήματος σε εξαιρετικές περιπτώσεις είναι δυνατόν να δικαιολογούν περιορισμούς στους όρους διαβίωσης, οι οποίοι καθορίζονται κατά περίπτωση με απόφαση του αρμόδιου δικαστικού λειτουργού»

Άρθρο 15 § 2

«Οι συνθήκες διαβίωσης υποδίκων στο κατάστημα προσεγγίζουν κατά το δυνατόν τις συνθήκες της ελεύθερης διαβίωσης. Δεν υπόκεινται σε άλλους περιορισμούς της ελευθερίας εκτός από εκείνους που είναι απαραίτητοι για την ομαλή διεξαγωγή της ανάκρισης».

Άρθρο 24 § 5

«Μετά το πέρας της διαδικασίας που περιγράφεται στις προηγούμενες παραγράφους του παρόντος άρθρου, το συμβούλιο φυλακής αποφασίζει την προσωρινή ή μόνιμη

τοποθέτηση του κρατούμενου σε συγκεκριμένο τμήμα και χώρο του καταστήματος»

Άρθρο 53

«1. Κάθε κρατούμενος επικοινωνεί με τηλέφωνο που βρίσκεται σε κοινόχρηστο χώρο του καταστήματος (...). Με απόφαση του συμβουλίου φυλακής καθορίζονται οι ειδικότεροι όροι επικοινωνίας με τα κοινόχρηστα τηλέφωνα, καθώς και οι περιπτώσεις επικοινωνίας με άτομα τα οποία δεν έχουν δικαίωμα επίσκεψης.

(...)

4. Το περιεχόμενο των επιστολών και της τηλεφωνικής και κάθε άλλης μορφής τηλεπικοινωνιακής επικοινωνίας (...) δεν ελέγχεται. Σε περίπτωση που το επιβάλλουν λόγοι (...) διακρίβωσης ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων, το περιεχόμενο αυτό μπορεί να ελεγχθεί (...).

γ) Το άρθρο 4 του νόμου 2225/1994 προβλέπει τη δυνατότητα άρσης του απορρήτου της αλληλογραφίας με απόφαση του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών ή Εφετών, με στόχο τη διευκόλυνση της δικαστικής διερεύνησης ορισμένων εγκλημάτων.

2. Διεθνή κείμενα

α) Το εφαρμοστέο τμήμα της δεύτερης γενικής έκθεσης δραστηριοτήτων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την πρόληψη των βασανιστηρίων και της απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας (CPT, έγγραφο CPT/Inf (92)3), που δημοσιεύτηκε στις 23 Απριλίου 1992, έχει ως εξής:

«(...)

43. «Το ζήτημα σχετικά με το λογικό μέγεθος ενός κελιού (ή οποιουδήποτε άλλου είδους στέγασης για κρατούμενους

/φυλακισμένους) είναι πολύπλοκο. Θα πρέπει να ληφθούν υπόψη πολλοί παράγοντες σε μία τέτοια αξιολόγηση. Εν τούτοις, οι αντιπροσωπείες της Επιτροπής για την πρόληψη των βασανιστηρίων έκριναν ότι υφίστατο ανάγκη να υπάρχει, ως προς τούτο, μία κατευθυντήρια γραμμή κατά προσέγγιση. Το ακόλουθο κριτήριο (με την έννοια ενός επιθυμητού επιπέδου και όχι μιας ελάχιστης προδιαγραφής) χρησιμοποιείται επί του παρόντος στην αξιολόγηση ατομικών κελιών, για διαμονή που υπερβαίνει κάποιες ώρες: περίπου 7 τ.μ. με 2 μέτρα ή περισσότερο μεταξύ των τοίχων και 2,50 μέτρα μεταξύ πατώματος και οροφής.»

β. Αποσπάσματα από κατευθυντήριες γραμμές για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τον αγώνα κατά της τρομοκρατίας που υιοθετήθηκαν από την Υπουργική Επιτροπή του Συμβουλίου της Ευρώπης στις 11 Ιουλίου 2002.

«III Νομιμότητα αντιτρομοκρατικών μέτρων

1. Κάθε μέτρο που λαμβάνουν τα Κράτη στον αγώνα τους κατά της τρομοκρατίας πρέπει να έχει νομική βάση.

2. Όταν ένα μέτρο περιορίζει τα ανθρώπινα δικαιώματα, οι περιορισμοί πρέπει να καθορίζονται με τον σαφέστερο δυνατό τρόπο και να είναι αναγκαίοι και ανάλογοι προς τον επιδιωκόμενο σκοπό.

IV Απόλυτη απαγόρευση των βασανιστηρίων

Η προσφυγή σε βασανιστήρια ή απάνθρωπη ή ταπεινωτική μεταχείριση ή τιμωρία απαγορεύεται ρητά, σε κάθε περίπτωση, ειδικότερα κατά τη σύλληψη, την ανάκριση και την κράτηση ενός ατόμου που θεωρείται ύποπτο για συμμετοχή σε τρομοκρατικές ενέργειες ή έχει καταδικαστεί για τέτοιες ενέργειες, ανεξαρτήτως της φύσης των ενεργειών αυτών για τις οποίες θεωρείται ύποπτο ή έχει καταδικαστεί.

(...)

ΧΙ Κράτηση

1. Ένα άτομο που στερείται της ελευθερίας του για τρομοκρατικές ενέργειες πρέπει να μεταχειρίζεται σε κάθε περίπτωση με σεβασμό της αξιοπρέπειας που είναι συνυφασμένη με τον άνθρωπο.

2. Οι επιταγές του αγώνα κατά της τρομοκρατίας μπορεί να απαιτούν η μεταχείριση ενός ατόμου που στερείται της ελευθερίας του να υπόκειται σε περιορισμούς πιο σημαντικούς από εκείνους που αφορούν άλλους κρατούμενους σε ό,τι αφορά ειδικότερα:

i) Τη ρύθμιση της επικοινωνίας και την επίβλεψη της αλληλογραφίας συμπεριλαμβανομένων εκείνων μεταξύ του δικηγόρου και του πελάτη του

ii) Την τοποθέτηση των ατόμων που στερούνται της ελευθερίας τους για τρομοκρατικές ενέργειες σε ειδικά ασφαλισμένους χώρους

iii) Την διασπορά των ατόμων αυτών στο εσωτερικό του ίδιου σωφρονιστικού καταστήματος ή σε διαφορετικά σωφρονιστικά καταστήματα, υπό τον όρο ότι υπάρχει σχέση αναλογικότητας μεταξύ του επιδιωκόμενου σκοπού και του ληφθέντος μέτρου.»

γ) Αποσπάσματα από τη Σύσταση αρ. 2006(2) της Επιτροπής Υπουργών στα κράτη-μέλη για τους ευρωπαϊκούς σωφρονιστικούς κανόνες, που υιοθετήθηκε στις 11 Ιανουαρίου 2006

«Η Επιτροπή Υπουργών, δυνάμει του άρθρου 15.β του Καταστατικού του Συμβουλίου της Ευρώπης,

Λαμβάνοντας υπόψη την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα,

Λαμβάνοντας ομοίως υπόψη το έργο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την πρόληψη των βασανιστηρίων και της απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή ποινής και ειδικότερα τους κανόνες που ανέπτυξε στις γενικές εκθέσεις της,

Επαναλαμβάνοντας ότι ουδείς επιτρέπεται να στερηθεί της ελευθερίας του, παρά μόνο εφόσον ή στέρηση αυτή της ελευθερίας

αποτελεί μέτρο ύστατης ανάγκης και είναι σύμφωνη με τις διαδικασίες που ορίζει ο νόμος,

Υπογραμμίζοντας ότι η εκτέλεση των στερητικών της ελευθερίας ποινών και η φροντίδα κρατουμένων απαιτούν την λήψη υπόψη των επιταγών της ασφάλειας και της τάξης και πρέπει, συγχρόνως, να διασφαλίζουν συνθήκες κράτησης που δεν παραβιάζουν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και να προσφέρουν δημιουργική απασχόληση και φροντίδα που επιτρέπει την προετοιμασία των κρατουμένων για επανένταξη στην κοινωνία,

Συστήνει στις κυβερνήσεις των κρατών-μελών:

- να ακολουθήσουν σε ό,τι αφορά τη θέσπιση της νομοθεσίας τους καθώς και των πολιτικών και πρακτικών τους, κανόνες που περιέχονται στο παράρτημα της παρούσας σύστασης που αντικαθιστά τη Σύσταση αρ. R (87) 3 της Επιτροπής Υπουργών για τους ευρωπαϊκούς σωφρονιστικούς κανόνες»

(...)

Παράρτημα στη Σύσταση αρ. (2006)2

«Θεμελιώσεις αρχές

1. Τα άτομα που στερούνται της ελευθερίας τους πρέπει να μεταχειρίζονται με σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα.

2. Τα άτομα που στερούνται της ελευθερίας τους διατηρούν όλα τα δικαιώματα που δεν τους αφαιρέθηκαν σύμφωνα με τον νόμο με απόφαση που τους καταδίκασε σε ποινή κάθειρξης ή με απόφαση προφυλάκισης.

3. Οι περιορισμοί που επιβάλλονται σε άτομα που στερούνται της ελευθερίας τους πρέπει να περιορίζονται στους απολύτως αναγκαίους και να είναι ανάλογοι προς τους νόμιμους σκοπούς για τους οποίους επιβλήθηκαν.

(...)

18.2 Σε όλα τα κτίρια όπου ζουν, εργάζονται ή συγκεντρώνονται κρατούμενοι:

α. τα παράθυρα πρέπει να είναι αρκετά μεγάλα ώστε οι κρατούμενοι να μπορούν να διαβάζουν και να εργάζονται με φυσικό φωτισμό σε φυσιολογικές συνθήκες, και για να εισέρχεται καθαρός αέρας, εκτός αν υπάρχει κατάλληλο σύστημα κλιματισμού.

β. ο τεχνητός φωτισμός πρέπει να τηρεί τις προδιαγραφές των παραδεδεγμένων τεχνικών κανόνων.

(...)

23.2 Κάθε κρατούμενος έχει το δικαίωμα να συμβουλευτεί με δικά του έξοδα δικηγόρο της επιλογής του για οποιοδήποτε νομικό ζήτημα.

(...)

23.4. Οι συμβουλές και οι άλλες μορφές επικοινωνίας – συμπεριλαμβανομένης της αλληλογραφίας – επί νομικών ζητημάτων μεταξύ ενός κρατουμένου και του δικηγόρου του πρέπει να είναι εμπιστευτικές.

(...)

24.1 Στους κρατουμένους πρέπει να δίνεται άδεια να επικοινωνούν όσο συχνότερα γίνεται – μέσω επιστολών, τηλεφώνου ή άλλων μέσων επικοινωνίας – με την οικογένειά τους, με τρίτους και αντιπροσώπους άλλων οργανισμών, καθώς και να δέχονται επισκέψεις των εν λόγω ατόμων.

24.2 Κάθε περιορισμός ή επίβλεψη που κρίνονται αναγκαία για τις διώξεις και τις ποινικές έρευνες, τη διατήρηση της καλής τάξης, της ασφάλειας καθώς και για την πρόληψη ποινικών παραβάσεων και την προστασία των θυμάτων, συμπεριλαμβανομένων ειδικών διαταγμάτων που εκδίδει μία δικαστική αρχή, πρέπει εν τούτοις να επιτρέπουν ένα ελάχιστο αποδεκτό επίπεδο επικοινωνίας.

(...)

24.4 Οι όροι των επισκέψεων πρέπει να επιτρέπουν στους κρατούμενους να διατηρούν και αναπτύσσουν οικογενειακές σχέσεις με όσο το δυνατό πιο φυσιολογικό τρόπο.

(...)

24.10 Οι κρατούμενοι πρέπει να μπορούν να ενημερώνονται τακτικά για τα κοινά, εγγραφόμενοι συνδρομητές και διαβάζοντας ημερήσιες εφημερίδες, περιοδικά και άλλες εκδόσεις, και παρακολουθώντας εκπομπές στο ραδιόφωνο και την τηλεόραση, εκτός αν έχει αποφασιστεί σχετική απαγόρευση από δικαστική αρχή σε μεμονωμένη περίπτωση και για συγκεκριμένη διάρκεια.

(...)

25.1 Το καθεστώς που προβλέπεται για όλους τους κρατούμενους πρέπει να προσφέρει ένα ισορροπημένο πρόγραμμα δραστηριοτήτων.

25.2 Το καθεστώς αυτό πρέπει να επιτρέπει σε όλους τους κρατούμενους να περνούν κάθε μέρα εκτός του κελιού τους όσο χρόνο χρειάζεται ώστε να διασφαλιστεί ένα επαρκές επίπεδο ανθρωπίνων και κοινωνικών επαφών.

25.3 Το καθεστώς αυτό θα πρέπει να επίσης να μεριμνά για τις κοινωνικές ανάγκες των κρατουμένων.

(...)

27.1 Κάθε κρατούμενος πρέπει να έχει τη δυνατότητα, εφόσον ο καιρός το επιτρέπει, να ασκείται τουλάχιστον μία ώρα καθημερινά σε υπαίθριο χώρο.

27.2 Σε περίπτωση κακοκαιρίας, θα πρέπει να προτείνονται εναλλακτικές λύσεις στους κρατούμενους που επιθυμούν να ασκηθούν.

27.3 Ορθά οργανωμένες δραστηριότητες –με σκοπό να διατηρούνται οι κρατούμενοι σε καλή φυσική κατάσταση, καθώς και να τους επιτρέπεται να ασκούνται και να ψυχαγωγούνται- πρέπει να αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι του σωφρονιστικού καθεστώτος.

27.4 Οι σωφρονιστικές αρχές πρέπει να διευκολύνουν τη διεξαγωγή τέτοιου είδους δραστηριοτήτων παρέχοντας κατάλληλες εγκαταστάσεις και εξοπλισμό.

27.5 Οι σωφρονιστικές αρχές πρέπει να παίρνουν ειδικά μέτρα ώστε να οργανώνουν, για τους κρατούμενους που έχουν ανάγκη, ειδικές δραστηριότητες.

27.6 Ψυχαγωγικές δραστηριότητες –οι οποίες συμπεριλαμβάνουν ειδικότερα αθλήματα, παιχνίδια, πολιτιστικές δραστηριότητες και χόμπι- πρέπει να προτείνονται στους κρατούμενους στους οποίους θα πρέπει, στο μέτρο του δυνατού, να δίνεται άδεια να τις οργανώνουν.

27.7 Στους κρατούμενους θα πρέπει να δίνεται άδεια να συγκεντρώνονται στο πλαίσιο μαθημάτων φυσικής αγωγής και συμμετοχής σε ψυχαγωγικές δραστηριότητες.

(...)

29.2 Το καθεστώς των φυλακών θα πρέπει να είναι οργανωμένο, στο μέτρο του δυνατού, με τρόπο που να επιτρέπει στους κρατούμενους να ασκούν τα θρησκευτικά τους καθήκοντα και να ακολουθούν τις φιλοσοφικές πεποιθήσεις τους, να συμμετέχουν σε λειτουργίες ή συγκεντρώσεις που πραγματοποιούν εγκεκριμένοι εκπρόσωποι των εν λόγω θρησκειών ή φιλοσοφικών πεποιθήσεων, να δέχονται κατ'ιδίαν επισκέψεις των εν λόγω εκπροσώπων και να έχουν στην κατοχή τους βιβλία ή εκδόσεις θρησκευτικού ή πνευματικού χαρακτήρα.

(...)

37.1 Οι κρατούμενοι που προέρχονται από ξένη χώρα θα πρέπει να ενημερώνονται, χωρίς καθυστέρηση, για το δικαίωμά τους να έρχονται σε επαφή με τις διπλωματικές ή προξενικές αντιπροσωπείες και να τους παρέχονται εύλογα μέσα προκειμένου να επικοινωνήσουν μαζί τους.

(...)

39. Οι σωφρονιστικές αρχές πρέπει να προστατεύουν την υγεία όλων των κρατουμένων οι οποίοι βρίσκονται υπό την επίβλεψή τους.

40.1 Οι ιατρικές υπηρεσίες που παρέχονται στη φυλακή πρέπει να είναι οργανωμένες σε στενή σχέση με τη γενική παροχή των υπηρεσιών υγείας της τοπικής κοινότητας ή του Κράτους.

(...)

40.4 Οι ιατρικές υπηρεσίες των φυλακών πρέπει να προσπαθούν να ανιχνεύουν και να θεραπεύουν τις σωματικές ή διανοητικές ασθένειες, καθώς και τις αναπηρίες από τις οποίες ενδέχεται να πάσχουν οι κρατούμενοι.

40.5 Για τον σκοπό αυτό, κάθε κρατούμενος πρέπει να τυγχάνει της απαιτούμενης ιατρικής, χειρουργικής και ψυχιατρικής φροντίδας, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που είναι διαθέσιμες εκτός του περιβάλλοντος της φυλακής.

(...)

43.2 Ο γιατρός ή ένας/μία ειδικευμένος/η νοσοκόμος/α συνεργάτης του εν λόγω γιατρού πρέπει να δίνει ιδιαίτερη προσοχή στην υγεία των κρατουμένων σε συνθήκες απομόνωσης, να τους επισκέπτεται καθημερινά και να τους παρέχει άμεσα ιατρική βοήθεια και θεραπεία, κατόπιν δικού τους αιτήματος ή κατόπιν αιτήματος των σωφρονιστικών υπαλλήλων.

43.3 Ο γιατρός πρέπει να προσκομίζει έκθεση ενώπιον του διευθυντή κάθε φορά που εκτιμά ότι η σωματική ή ψυχική υγεία ενός κρατουμένου διατρέχει σοβαρό κίνδυνο εξαιτίας της επιμήκυνσης της κράτησης ή λόγω οποιωνδήποτε συνθηκών κράτησης, συμπεριλαμβανομένων εκείνων της απομόνωσης.

(...)

51.1 Τα μέτρα ασφαλείας που εφαρμόζονται στους κρατουμένους πρέπει να αντιστοιχούν στο ελάχιστο απαιτούμενο προκειμένου να διασφαλιστεί η ασφάλεια της κράτησής τους.

51.2 Η ασφάλεια που διασφαλίζουν τα κάγκελα ή άλλα τεχνικά μέσα θα πρέπει να συμπληρώνεται από μία δυναμική ασφάλεια την οποία θα παρέχουν μέλη του προσωπικού σε θέση ετοιμότητας, τα οποία γνωρίζουν καλά τους κρατούμενους που έχουν υπό την ευθύνη τους.

51.3 Όσο το δυνατόν ταχύτερα μετά την είσοδό του στη φυλακή, κάθε κρατούμενος πρέπει να αξιολογείται ώστε να καθοριστεί:

α. Ο κίνδυνος στον οποίο θα έθετε την κοινότητα σε περίπτωση απόδρασης

β. Η πιθανότητα να αποπειραθεί να αποδράσει μόνος ή με τη βοήθεια εξωτερικών συνεργών.

51.4 Κάθε κρατούμενος υποβάλλεται κατόπιν υπό καθεστώς ασφαλείας το οποίο αντιστοιχεί στο διαπιστωμένο επίπεδο κινδύνου.

51.5 Το αναγκαίο επίπεδο ασφαλείας πρέπει να επαναξιολογείται τακτικά κατά την κράτηση του φυλακισμένου.

Ασφάλεια

52.1 Το ταχύτερο δυνατόν μετά την είσοδό του στη φυλακή, κάθε κρατούμενος πρέπει να αξιολογείται προκειμένου να καθοριστεί αν αποτελεί κίνδυνο για την ασφάλεια των υπόλοιπων κρατουμένων, των σωφρονιστικών υπαλλήλων ή των ατόμων που εργάζονται στις φυλακές ή τις επισκέπτονται τακτικά, καθώς και να προσδιοριστεί αν αποτελεί κίνδυνο για τον εαυτό του.

52.2 Θα πρέπει να εφαρμόζονται διαδικασίες προκειμένου να διασφαλίζεται η ασφάλεια των κρατουμένων, των σωφρονιστικών υπαλλήλων και όλων των επισκεπτών, καθώς και για να μειωθούν στο ελάχιστο οι κίνδυνοι βιαιοπραγίας ή άλλων συμβάντων που θα μπορούσαν να απειλήσουν την ασφάλεια.

(...)

53.1 Η προσφυγή σε μέτρα υψίστης ασφαλείας επιτρέπεται μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις.

53.2 Πρέπει να καθιερώνονται σαφείς διαδικασίες οι οποίες θα εφαρμόζονται σε περίπτωση προσφυγής σε τέτοια μέτρα για όλους τους κρατούμενους.

53.3 Η φύση των μέτρων αυτών, η διάρκειά τους και οι λόγοι που επιτρέπουν την προσφυγή σε αυτά πρέπει να καθορίζονται από το εθνικό δίκαιο.

53.4 Η εφαρμογή των μέτρων πρέπει σε κάθε περίπτωση να εγκρίνεται από την αρμόδια αρχή για μία δεδομένη περίοδο.

53.5 Κάθε απόφαση επιμήκυνσης της περιόδου εφαρμογής πρέπει να αποτελεί αντικείμενο νέας έγκρισης από την αρμόδια αρχή.

53.6 Τα μέτρα αυτά πρέπει να εφαρμόζονται σε μεμονωμένα άτομα και όχι σε ομάδες κρατουμένων.

53.7 Κάθε κρατούμενος που υπόκειται σε τέτοια μέτρα έχει το δικαίωμα να καταθέσει μήνυση σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπει ο Κανονισμός 70.

(...)

70.1 Οι κρατούμενοι πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να υποβάλλουν αιτήσεις ή μηνύσεις στον διευθυντή των φυλακών ή σε κάθε άλλη αρμόδια αρχή.

(...)

70.3 Σε περίπτωση απόρριψης της αίτησης ή μήνυσης, οι λόγοι της απόρριψης αυτής πρέπει να κοινοποιούνται στον ενδιαφερόμενο κρατούμενο και ο τελευταίος θα μπορεί να προσφύγει ενώπιον ανεξάρτητης αρχής.

ΑΙΤΙΑΣΕΙΣ

1. Επικαλούμενη το άρθρο 3 της Σύμβασης, η προσφεύγουσα παραπονείται για τις συνθήκες κράτησής της στις φυλακές Κορυδαλλού.

2. Επικαλούμενη το άρθρο 5 §§ 3 και 4 της Σύμβασης, η προσφεύγουσα παραπονείται για τους περιορισμούς που τέθηκαν κατά τις συζητήσεις με τον δικηγόρο της.

3. Επικαλούμενη το άρθρο 10 της Σύμβασης, η προσφεύγουσα παραπονείται για την πειθαρχική ποινή που της επιβλήθηκε κατόπιν των δηλώσεων που έκανε μέσω τηλεφώνου σε δημοσιογράφο ως προς το ζήτημα της αθωότητάς της και τις συνθήκες κράτησής της.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

1. Η προσφεύγουσα παραπονείται ότι οι υλικές συνθήκες κράτησής της στις φυλακές Κορυδαλλού και το ειδικό καθεστώς κράτησης στο οποίο υποβλήθηκε ήταν αντίθετα προς το άρθρο 3 της Σύμβασης, διάταξη η οποία έχει ως εξής:

«Ουδείς επιτρέπεται να υποβληθεί εις βασάνους ούτε εις ποινάς ή μεταχείρισιν απανθρώπους ή εξευτελιστικάς.»

A. Θέσεις των διαδίκων

Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι ο σοβαρός χαρακτήρας των επίδικων πράξεων, η ασφάλεια της προσφεύγουσας και η διασφάλιση της ομαλής διεξαγωγής της ανάκρισης απαιτούσαν να υποβληθεί η προσφεύγουσα σε καθεστώς μερικής κοινωνικής απομόνωσης. Η Κυβέρνηση προσθέτει ότι το καθεστώς αυτό ήταν μικρής διάρκειας, ήτοι λίγο περισσότερο από τέσσερις ημέρες. Επιπλέον, η προσφεύγουσα είχε πάντοτε το δικαίωμα να έχει πρόσβαση σε εφημερίδες και περιοδικά καθώς και να δέχεται επισκέψεις των οικείων της. Κατά την Κυβέρνηση, το τέλος αυτού του ειδικού καθεστώτος αμέσως μετά την ολοκλήρωση της ανακριτικής διαδικασίας, καταδεικνύει τη βούληση των αρμοδίων αρχών να διατηρήσουν μία δίκαιη ισορροπία μεταξύ των δικαιωμάτων της προσφεύγουσας ως κρατούμενης και τις ανάγκες της δικαστικής ανάκρισης.

Η προσφεύγουσα ανταπαντά ότι κρατείτο σε καθεστώς πλήρους απομόνωσης από τον Σεπτέμβριο του 2002 έως τον Φεβρουάριο του 2003. Ισχυρίζεται ότι, παρά την αθωότητά της, η σωματική και ψυχική

υγεία της χειροτέρευσε εξαιτίας των συνθηκών κράτησής της και κυρίως, λόγω της απεργίας πείνας που πραγματοποίησε. Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι οι συνθήκες κράτησης των φερόμενων ως μελών της τρομοκρατικής οργάνωσης «17 Νοέμβρη» αποτέλεσαν αντικείμενο κριτικών και άρθρων που δημοσιεύτηκαν στον τύπο. Κατά την προσφεύγουσα, οι ειδικοί περιορισμοί που της επιβλήθηκαν στερούνταν κάθε νομικής βάσης και δεν εξυπηρετούσαν κανέναν νόμιμο σκοπό.

B. Η θέση του Δικαστηρίου

1. Γενικές αρχές

Το άρθρο 3 της Σύμβασης καθιερώνει μία από τις θεμελιώδεις αξίες των δημοκρατικών κοινωνιών. Ακόμα και στις πιο δύσκολες περιστάσεις, όπως ο αγώνας κατά της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος, η Σύμβαση απαγορεύει ρητά τα βασανιστήρια και την απάνθρωπη ή ταπεινωτική μεταχείριση ή τιμωρία.

Οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν επί του παρόντος τα Κράτη για να προστατεύσουν τους πολίτες τους από την τρομοκρατική βία είναι πραγματικές. Αντίθετα με πολλές από τις ουσιαστικές διατάξεις της Σύμβασης και των Πρωτοκόλλων αριθ.1 και 4, το άρθρο 3 δεν προβλέπει καμία εξαίρεση, και καμία παρέκκλιση δεν επιτρέπεται βάσει του άρθρου 15 § 2, ακόμα και σε περίπτωση δημοσίου κινδύνου που απειλεί τη ζωή του έθνους (*Ramirez Sanchez κατά Γαλλίας* [GC], αριθ. 59450/00, § 116, 4 Ιουλίου 2006, *Selmouni κατά Γαλλίας* [GC], αριθ. 25803/94, § 95, CEDH 1999-V και *Assenov και λοιποί κατά Βουλγαρίας*, απόφαση της 28 Οκτωβρίου 1998, *Recueil des arrêts et decisions* 1998-VIII, σελ. 3288, § 93). Η Σύμβαση απαγορεύει ρητά τα βασανιστήρια και την απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία, ανεξάρτητα από τη συμπεριφορά του θύματος (βλέπε *Chahal κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, απόφαση της 15 Νοεμβρίου 1996, *Reports* 1996-V, σελ. 1855, § 79).

Για να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3, μία βάνανυση μεταχείριση πρέπει να αγγίζει έναν ελάχιστο βαθμό σοβαρότητας, ο καθορισμός του οποίου εξαρτάται από το σύνολο των περιστάσεων της υπόθεσης, και ειδικότερα, από τη διάρκεια της μεταχείρισης και τις σωματικές ή ψυχικές επιπτώσεις της και, σε ορισμένες περιπτώσεις, από το φύλο, την ηλικία, την κατάσταση της υγείας του θύματος κλπ. (βλέπε, για παράδειγμα, *Ιρλανδία κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, απόφαση της 18 Ιανουαρίου 1978, série A αριθ. 25, σελ. 65, § 162). Επιπλέον, προκειμένου να εκτιμήσει την αξία των αποδεικτικών στοιχείων που προσκομίστηκαν ενώπιόν του στην κατάδειξη μεταχειρίσεων αντιθέτων προς το άρθρο 3, το Δικαστήριο χρησιμοποιεί το κριτήριο της απόδειξης «πέραν πάσης λογικής αμφιβολίας». Η απόδειξη αυτή μπορεί να προκύπτει και από ένα σύνολο μη διαψεύσιμων, επαρκώς σοβαρών, σαφών και συγκλινουσών ενδείξεων ή υπονοιών.

Για να κρίνει αν μια συγκεκριμένη μορφή μεταχείρισης είναι «εξευτελιστική» με την έννοια του άρθρου 3, το Δικαστήριο θα εξετάσει αν σκοπός της ήταν η ταπείνωση και ο υποβιβασμός του θύματος και αν, όσον αφορά τις συνέπειες, επηρέασε δυσμενώς την προσωπικότητά αυτού κατά τρόπο ασυμβίβαστο με το άρθρο 3 (βλέπε, για παράδειγμα, *Raninen κατά Φινλανδίας*, απόφαση της 16 Δεκεμβρίου 1997, *Recueil* 1997-VIII, σελ. 2821-2822, § 55). Ωστόσο, η απουσία παρόμοιου στόχου δεν οδηγεί απαραίτητως στη διαπίστωση μη παραβίασεως του άρθρου 3 (βλέπε, μεταξύ άλλων, *Peers κατά Ελλάδας*, αριθ. 28524/95, § 74, CEDH 2001-III).

Προκειμένου μία τιμωρία ή μεταχείριση η οποία τη συνοδεύει να είναι «απάνθρωπες» ή «εξευτελιστικές», ο πόνος ή η ταπείνωση θα πρέπει σε κάθε περίπτωση να υπερβαίνουν εκείνες που αναπόφευκτα ενέχει μία δεδομένη μορφή μεταχείρισης ή νόμιμης τιμωρίας (βλέπε, για παράδειγμα, *Ilaşcu και λοιποί κατά Μολδαβίας και Ρωσίας* [GC], αριθ. 48787/99, § 428, CEDH 2004-VII και *Lorsé και λοιποί κατά Ολλανδίας*, αριθ. 52750/99, § 62, 4 Φεβρουαρίου 2003).

Ως προς τούτο, συντρέχει λόγος να παρατηρηθεί ότι τα στερητικά της ελευθερίας μέτρα συνοδεύονται συνήθως από τέτοιο πόνο και ταπείνωση. Ωστόσο, το άρθρο 3 επιβάλλει στο Κράτος να διασφαλίζει ότι κάθε φυλακισμένος κρατείται σε συνθήκες συμβατές με τον σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, ότι οι τρόποι εκτέλεσης του μέτρου δεν υποβάλλουν τον ενδιαφερόμενο σε αγωνία ή δοκιμασία εντάσεως η οποία υπερβαίνει το αναπόφευκτο επίπεδο πόνου το οποίο συνεπάγεται η κράτηση και ότι, σε ό,τι αφορά τις πρακτικές απαιτήσεις της φυλάκισης, η υγεία και η ευεξία του φυλακισμένου διασφαλίζονται με προσήκοντα τρόπο (*Kalachnikov κατά Ρωσίας*, αριθ. 47095/99, § 95, CEDH 2002-VI). Το Δικαστήριο προσθέτει ότι τα ληφθέντα μέτρα πρέπει επιπλέον να είναι αναγκαία για την επίτευξη του επιδιωκόμενου νόμιμου σκοπού. Επιπλέον, όταν αξιολογούνται οι συνθήκες κράτησης, συντρέχει λόγος να λαμβάνονται υπόψη τα σωρευτικά αποτελέσματά τους καθώς και οι συγκεκριμένοι ισχυρισμοί του προσφεύγοντος (*Dougoz κατά Ελλάδας*, αριθ. 40907/98, § 46, CEDH 2001—II).

2. Εφαρμογή στην προκειμένη περίπτωση

Οι συγκεκριμένοι ισχυρισμοί της προσφεύγουσας στην παρούσα υπόθεση αφορούν τις υλικές συνθήκες κράτησής της και τη διατήρησή της σε καθεστώς απομόνωσης. Το Δικαστήριο πρέπει να υπενθυμίσει ευθύς εξ αρχής ότι η φύση της παράβασης για την οποία κατηγορείται η προσφεύγουσα στερείται ορθότητας για την εξέταση υπό το πρίσμα του άρθρου 3 (*Indelicato κατά Ιταλίας*, αριθ. 31143/96, § 30, 18 Οκτωβρίου 2001).

α. Επί των υλικών συνθηκών κράτησης

Το Δικαστήριο παραδέχεται ευθύς εξ αρχής ότι η προφυλάκιση της προσφεύγουσας έθεσε σημαντικές δυσκολίες στις ελληνικές αρχές. Φερόμενη ως μέλος της τρομοκρατικής οργάνωσης «17 Νοέμβρη», η προσφεύγουσα έπρεπε να τεθεί υπό κράτηση σε συνθήκες που θα

διασφάλιζαν την προσωπική ασφάλειά της καθώς και την ανεμπόδιστη διεξαγωγή της ανάκρισης. Υπό αυτές τις συνθήκες, το Δικαστήριο αντιλαμβάνεται ότι οι αρμόδιες αρχές έπρεπε να θέσουν την προσφεύγουσα υπό συγκεκριμένο καθεστώς κράτησης. Στο σημείο αυτό, το Δικαστήριο σημειώνει ότι δεν υπάρχει ένδειξη μέσα στον φάκελο που να οδηγεί στη σκέψη ότι η κράτηση της προσφεύγουσας δεν ήταν νόμιμη.

Το Δικαστήριο παρατηρεί στη συνέχεια ότι οι διάδικοι δεν συμφωνούν ως προς τον χώρο που αντιστοιχούσε στην προσφεύγουσα στις φυλακές Κορυδαλλού. Η προσφεύγουσα υποστήριζε στην προσφυγή της ότι οι διαστάσεις του κελιού της ήταν 2,60 μέτρα επί 3,60 μέτρα. Μεταγενέστερα, στις παρατηρήσεις της, υποστήριξε ότι δεν ξεπερνούσαν τα 2 μέτρα επί 3 μέτρα, ήτοι 6 τ.μ. Από την πλευρά της η Κυβέρνηση διευκρίνισε ότι οι διαστάσεις του κελιού ήταν 3,80 μέτρα επί 2,70 μέτρα, ήτοι 10,26 τ.μ. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει στο σημείο αυτό ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την πρόληψη των βασανιστηρίων όρισε σε 7 τ.μ. ανά άτομο την κατά προσέγγιση επιθυμητή ελάχιστη επιφάνεια για ένα κελί (βλέπε πιο πάνω, *Εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο και άλλα κείμενα*).

Εν προκειμένω, το Δικαστήριο σημειώνει ότι στο βούλευμά του αριθ. 2075/2002, το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών Πειραιά διαπίστωσε ότι η επιφάνεια του επίδικου κελιού ήταν περίπου 10 τ.μ. Ενόψει των αντιφατικών ισχυρισμών της προσφεύγουσας ως προς το ζήτημα αυτό, το Δικαστήριο δεν μπορεί να αμφισβητήσει τη διαπίστωση του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών. Εν τούτοις, ακόμα κι αν υποτεθεί ότι η επιφάνεια του κελιού ήταν 6 τ.μ., όπως ισχυρίζεται η προσφεύγουσα στις παρατηρήσεις της, το Δικαστήριο θεωρεί ότι εν προκειμένω το στοιχείο αυτό δεν επαρκεί από μόνο του για να διαπιστωθεί παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης. Πράγματι, ακόμα και σε αυτή την περίπτωση, το κελί που καταλάμβανε η προσφεύγουσα ήταν αρκετά μεγάλο, δεδομένου ότι διέμενε εκεί μόνη της (βλέπε πιο πάνω απόφαση

Ramirez Sanchez κατά Γαλλίας [GC], §§ 12 και 127) και είχε επιπλέον την δυνατότητα να προαυλίζεται τρεις ώρες την ημέρα σε εσωτερική αυλή (βλέπε με την έννοια αυτή *Valašinas κατά Λιθουανίας*, αριθ. 44558/98, §§ 103 και 107, CEDH 2001-VIII και *Nurmagomedov κατά Ρωσίας* (déc.), αριθ. 30138/02, 16 Σεπτεμβρίου 2004).

Εξάλλου, το κελί διέθετε παράθυρο από το οποίο εισερχόταν φυσικό φως και αεριζόταν επαρκώς, γεγονότα που διαπίστωσε το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών Πειραιά στο βούλευμά του αριθ. 2075/2002. Επιπλέον, το κελί διέθετε κρεβάτι, τραπέζι, καρέκλα, ατομική τουαλέτα που διαχωριζόταν με τοίχο από το υπόλοιπο κελί καθώς και θέρμανση. Ως εκ τούτου, διέθετε εξοπλισμό που δεν επιδέχεται κριτικής. Ενόψει των ανωτέρω, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η προσφεύγουσα κρατείτο σε υλικές συνθήκες οι οποίες δεν είναι αντίθετες προς το άρθρο 3 της Σύμβασης. Τέλος, το δικαστήριο σημειώνει ότι είναι σύμφωνες προς τους ευρωπαϊκούς σωφρονιστικούς κανόνες που υιοθέτησε η Επιτροπή Υπουργών στις 16 Ιανουαρίου 2006. Ως εκ τούτου, δεν μπορεί να διαπιστωθεί παραβίαση του άρθρου 3 για την αιτία αυτή.

β. Επί του ειδικού καθεστώτος κράτησης

Το Δικαστήριο διαπιστώνει ευθύς εξ αρχής ότι σε ό,τι αφορά τα ειδικά καθεστώτα κράτησης, η νομολογία διαχωρίζει την πλήρη απομόνωση από τις αισθήσεις σε συνδυασμό με την πλήρη κοινωνική απομόνωση από την μερική και σχετική απομόνωση. Σε ό,τι αφορά τις δύο πρώτες μορφές απομόνωσης, το ίδιο το καθεστώς είναι αντίθετο προς τις απαιτήσεις της Σύμβασης. Το δικαστήριο έχει ήδη κρίνει ότι η πλήρη απομόνωση από τις αισθήσεις σε συνδυασμό με την πλήρη κοινωνική απομόνωση μπορεί να καταστρέψει την προσωπικότητα και αποτελεί μορφή απάνθρωπης μεταχείρισης που δεν μπορεί να δικαιολογηθεί για λόγους ασφαλείας ή άλλους (*Van der Ven κατά Ολλανδίας*, αριθ. 50901/99, § 51, CEDH 2003-II). Αντιθέτως, η μερική ή

σχετική απομόνωση, δηλαδή η απαγόρευση επαφής με άλλους κρατούμενους για λόγους ασφαλείας, τάξης και προστασίας δεν αποτελεί αφ' εαυτού της μορφή απάνθρωπης ή ταπεινωτικής τιμωρίας ή μεταχείρισης (βλέπε *Messina κατά Ιταλίας* (déc.), αριθ. 25498/94, CEDH 1999-V). Για να αξιολογηθεί αν ένα τέτοιο μέτρο μπορεί να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 σε μία δεδομένη υπόθεση, συντρέχει λόγος να ληφθούν υπόψη ορισμένα στοιχεία, όπως οι συνθήκες της υπόθεσης, η αυστηρότητα του μέτρου, οι συνέπειες για το άτομο, η διάρκεια του ειδικού καθεστώτος και ο σκοπός που επιδιώκει (πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *Van der Ven κατά Ολλανδίας*, § 51).

Εξετάζοντας τις συνθήκες της υπόθεσης, το Δικαστήριο παρατηρεί καταρχήν ότι, σε σχέση με το καθεστώς που εφαρμόζεται στους «κοινούς» κρατούμενους, στην προσφεύγουσα απαγορεύτηκαν κατά κύριο λόγο οι επαφές με άλλους κρατούμενους και, επιπλέον, μειώθηκε η συχνότητα συναντήσεων με τους οικείους της. Συνεπώς, δεν πρόκειται εν προκειμένω για καθεστώς πλήρους απομόνωσης από τις αισθήσεις σε συνδυασμό με πλήρη κοινωνική απομόνωση. Η απομόνωση της προσφεύγουσας ήταν μερική και σχετική (βλέπε πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *Ramirez Sanchez κατά Γαλλίας* [GC], §§ 131-135). Απομένει λοιπόν να εξεταστεί αν στην προκειμένη περίπτωση τα επίδικα μέτρα εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3, βάσει των ήδη αναφερθέντων κριτηρίων.

Σε ό,τι αφορά καταρχήν τις υλικές συνθήκες κράτησης, το δικαστήριο ήδη διαπίστωσε ότι αυτές δεν ήταν αντίθετες προς το άρθρο 3. Σε ό,τι αφορά την αυστηρότητα του επιβληθέντος καθεστώτος, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι οι συναντήσεις της προσφεύγουσας με τους οικείους της επιτρέπονταν δύο φορές την εβδομάδα και εκείνες με τον δικηγόρο της για μιάμιση ώρα καθημερινά. Μπορούσε επίσης να λαμβάνει εφημερίδες και περιοδικά και να ακούει ραδιόφωνο. Τέλος, είχε το δικαίωμα να επικοινωνεί τηλεφωνικά με τα άτομα που είχαν δικαίωμα να την επισκέπτονται. Συνεπώς, η μόνη ρητή απαγόρευση

που επιβλήθηκε στην προσφεύγουσα ήταν εκείνη της συναναστροφής με άλλους κρατούμενους. Ωστόσο, το Δικαστήριο θεωρεί ότι αυτή ήταν δικαιολογημένη λόγω του επιδιωκόμενου σκοπού, ήτοι της διασφάλισης τη ασφάλειας της προσφεύγουσας και της μη παρεμπόδισης της διεξαγωγής της ανάκρισης που βρισκόταν σε εξέλιξη.

Σε ό,τι αφορά τις συνέπειες του ειδικού καθεστώτος κράτησης επί της προσφεύγουσας, το Δικαστήριο σημειώνει ότι από τον φάκελο της υπόθεσης δεν προκύπτει ότι η ψυχική ή σωματική υγεία της προσφεύγουσας χειροτέρεψε σε τέτοιο βαθμό που να υπάρχει ευθύνη των σωφρονιστικών αρχών. Είναι αλήθεια ότι η ιατρική βεβαίωση με ημερομηνία 23 Δεκεμβρίου 2002 διαπίστωσε την σωματική αδυναμία της προσφεύγουσας, αλλά αυτή οφειλόταν στην απεργία πείνας την οποία η προσφεύγουσα πραγματοποιούσε με δική της θέληση. Το Δικαστήριο διαπιστώνει επιπλέον ότι σύμφωνα με τις αποφάσεις της 19 και 24 Σεπτεμβρίου 2002 που προέβλεπαν τις ειδικές συνθήκες κράτησής της, η κρατούμενη έπρεπε να εξετάζεται καθημερινά, τουλάχιστον κατά την αρχική περίοδο προσαρμογής στο καθεστώς κράτησης, από γιατρό εφόσον η κατάσταση της υγείας της το επέβαλλε. Ως προς τούτο, η προσφεύγουσα δεν παραπονεύεται ότι δεν παρακολουθείτο από γιατρό κατά τη διάρκεια της περιόδου αυτής. Επιπλέον, κατά την περίοδο των είκοσι τριών ημερών που η προσφεύγουσα πραγματοποιούσε απεργία πείνας, μεταφέρθηκε στο ιατρείο των φυλακών. Συνεπώς, το Δικαστήριο θεωρεί ότι οι σωφρονιστικές αρχές τήρησαν εν προκειμένω την υποχρέωσή τους να προστατεύουν τη σωματική ακεραιότητα των ατόμων που στερούνται την ελευθερία τους (βλέπε *McGlinchey και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, αριθ. 50390/99, § 57, CEDH 2003-V και *Σακκόπουλος κατά Ελλάδας*, αριθ. 61828/00, § 38, 15 Ιανουαρίου 2004).

Το Δικαστήριο προσδίδει επίσης ιδιαίτερη σημασία στη διάρκεια του επιβληθέντος ειδικού καθεστώτος: αυτό διήρκεσε από τις 19 Σεπτεμβρίου 2002 έως τις 7 Φεβρουαρίου 2003, ήτοι τέσσερις μήνες και

δεκαεννιά ημέρες. Απομένει να υπενθυμιστεί ότι το Δικαστήριο έχει ήδη εξετάσει τις αιτιάσεις τις ελκόμενες από το άρθρο 3 της Σύμβασης σε υποθέσεις που αφορούν πιο αυστηρά καθεστώτα σχετικής απομόνωσης που επιβλήθηκαν είτε σε άτομα που καταδικάστηκαν για τρομοκρατικές ενέργειες (πιο πάνω απόφαση *Ramirez Sanchez κατά Γαλλίας* [GC], § 131 και συν., *Öcalan κατά Τουρκίας* [GC], αριθ. 46221/99, §§ 190 και συν., CEDH 2005-IV) είτε κατά την προφυλάκιση ενός ατόμου που πάσχει από ψυχικές διαταραχές (*Rohde κατά Δανίας*, αριθ. 69332/01, § 93 και συν., 21 Ιουλίου 2005). Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις, το Δικαστήριο έκρινε ότι τα επίδικα καθεστώτα δεν ενέπιπταν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 της Σύμβασης, ακόμα κι αν η διάρκεια του ειδικού καθεστώτος υπερέβαινε κατά πολύ εκείνη του εξεταζόμενου στην προκειμένη περίπτωση καθεστώτος κράτησης (πιο πάνω απόφαση *Ramirez Sanchez κατά Γαλλίας* [GC], § 150, πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *Öcalan κατά Τουρκίας* [GC], § 196, πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *Rohde κατά Δανίας*, § 98). Εν προκειμένω, το Δικαστήριο σημειώνει επιπλέον ότι κατά τη διάρκεια της ανάκρισης, οι αρμόδιες αρχές μετρίασαν σταδιακά τους επιβληθέντες περιορισμούς: από τις 4 Οκτωβρίου 2002, οι συνθήκες συναντήσεων της προσφεύγουσας με το παιδί της βελτιώθηκαν και από τις 31 Ιανουαρίου, το συμβούλιο φυλακών της επέτρεψε να δέχεται επισκέψεις από τον σύζυγό της Δ.Κ., επίσης κατηγορούμενο για συμμετοχή στην τρομοκρατική οργάνωση «17 Νοέμβρη». Την ίδια ημερομηνία, της δόθηκε επίσης άδεια να έχει τηλεφωνική επικοινωνία χωρίς περιορισμό από τους θαλάμους που είναι εγκατεστημένοι στις φυλακές, να αφήνει για ορισμένα χρονικά διαστήματα ανοικτή την πόρτα του κελιού της και να εγκαταστήσει ηλεκτρικό μάτι. Τέλος, την ίδια μέρα κατά την οποία ολοκληρώθηκε η ανάκριση, ο εισαγγελέας-επόπτης των φυλακών Κορυδαλλού έθεσε την προσφεύγουσα υπό φυσιολογικό καθεστώς κράτησης. Βέβαια, το Δικαστήριο δεν λησμονεί ότι η προσφεύγουσα βρισκόταν υπό προσωρινή κράτηση, χωρίς δηλαδή να έχει ήδη

καταδικαστεί από δικαστήριο σε ποινή κάθειρξης. Δεδομένων των ανωτέρω, το σύνολο των πραγματοποιηθεισών ενεργειών εκ μέρους των αρμοδίων αρχών αποδεικνύουν ότι η εφαρμογή του ειδικού καθεστώτος κράτησης δεν αποσκοπούσε στον εξευτελισμό ή τη μείωση της προσφεύγουσας, αλλά σχετιζόταν με την έγνοια να βρεθεί μία λύση που θα είναι προσαρμοσμένη στην προσωπικότητά της και τις απαιτήσεις της ανάκρισης.

Τα στοιχεία αυτά είναι αρκετά ώστε το Δικαστήριο να συμπεράνει ότι οι επίδικες υλικές συνθήκες και το ειδικό καθεστώς κράτησης δεν παραβίασαν τον ελάχιστο βαθμό σοβαρότητας που απαιτείται ώστε να θεωρηθεί μία μεταχείριση απάνθρωπη ή ταπεινωτική με την έννοια του άρθρου 3 της Σύμβασης.

Έπεται ότι το τμήμα αυτό της προσφυγής είναι προδήλως αβάσιμο και πρέπει να απορριφθεί κατ'εφαρμογή του άρθρου 35 §§ 3 και 4 της Σύμβασης.

2. Η προσφεύγουσα παραπονείται ότι οι συζητήσεις της με τον δικηγόρο της μπορούσαν ανά πάσα στιγμή να παρακολουθούνται από τις σωφρονιστικές αρχές. Επικαλούμενη τις ίδιες διατάξεις, παραπονείται επιπλέον ότι απαγορευόταν οποιαδήποτε ανταλλαγή σημειώσεων μεταξύ εκείνης και του δικηγόρου της αν δεν ελέγχονταν προηγουμένως από τον διευθυντή των φυλακών και τον αρμόδιο εισαγγελέα. Επικαλείται το άρθρο 5 §§ 3 και 4 της Σύμβασης.

Ειδικό στον νομικό χαρακτηρισμό των πραγματικών περιστατικών (*Κ.Α. και Α.Δ. κατά Βελγίου*, αριθ. 42758/98 και 45558/99, § 46, 17 Φεβρουαρίου 2005), το Δικαστήριο εκτιμά ότι η αιτίαση αυτή πρέπει να εξεταστεί υπό το πρίσμα του άρθρου 6 § 3 β) της Σύμβασης το οποίο έχει ως εξής:

«3. Ειδικότερον, πας κατηγορούμενος έχει δικαίωμα:
(...)

β) όπως διαθέτη τον χρόνο και τας αναγκαίας ευκολίας προς προετοιμασίαν της υπερασπίσεώς του.»

Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η άρση του απορρήτου της αλληλογραφίας και των τηλεφωνικών επικοινωνιών που αφορά όλους τους κατηγορουμένους που είναι ύποπτοι για συμμετοχή στην τρομοκρατική οργάνωση «17 Νοέμβρη» είχε νομική βάση, ήτοι τα άρθρα 4 του νόμου αρ. 2225/1994 και 53 § 4 του νόμου αρ. 2776/1999. Η Κυβέρνηση προσθέτει ότι τα επίδικα μέτρα ήταν μικρής διάρκειας και υπαγορεύονταν από τη σημαντικότητα και την ιδιαιτερότητα της υπόθεσης. Ειδικότερα, η Κυβέρνηση προβάλλει την ανάγκη διευκόλυνσης της διεξαγωγής της ανάκρισης και τη διερεύνηση άλλων παράνομων πράξεων που πιθανόν διέπραξε η προσφεύγουσα. Στο σημείο αυτό, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι, μετά το πέρας της ανάκρισης, τα επίδικα μέτρα άρθθηκαν αμέσως.

Η προσφεύγουσα εκτιμά ότι οι περιορισμοί που τέθηκαν στην επικοινωνία με τον δικηγόρο της δεν προβλέπονταν από τον νόμο, δεν επεδίωκαν έναν νόμιμο σκοπό και δεν ήταν αναγκαίοι σε μία δημοκρατική κοινωνία.

Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η παράγραφος 3 του άρθρου 6 περιέχει έναν κατάλογο περιπτώσεων ειδικής εφαρμογής της γενικής αρχής που διατυπώνεται στην παράγραφο 1: τα διάφορα δικαιώματα που απαριθμεί χωρίς να τα εξαντλεί αντιπροσωπεύουν τις πλευρές, μεταξύ άλλων, της έννοιας της δίκαιης δίκης στην ποινική διαδικασία (βλέπε, *Meftah και λοιποί κατά Γαλλίας* [GC], αριθ. 32911/96, 35237/97 και 34595/97, § 40, CEDH 2002-VII). Το Δικαστήριο σημειώνει ότι αποστολή του είναι να ερευνήσει αν η επίδικη διαδικασία, κρινόμενη στο σύνολό της, έχει το δίκαιο χαρακτήρα που επιβάλλει η παράγραφος 1 του άρθρου 6 της Σύμβασης (*Van Mechelen και λοιποί κατά Ολλανδίας*, απόφαση της 23 Απριλίου 1997, Recueil 1997-III, σελ. 711, § 50 και *Morel κατά Γαλλίας* (αριθ.2), αριθ. 43284/98, § 63, 12 Φεβρουαρίου

2004). Έπεται ότι το ζήτημα σχετικά με το αν μία ποινική δίκη είναι σύμφωνη με τις απαιτήσεις του άρθρου 6 δεν μπορεί να απαντηθεί παρά μόνο μέσα από την εξέταση του συνόλου της διαδικασίας, δηλαδή όταν αυτή θα έχει περατωθεί. Εν προκειμένω, η ποινική διαδικασία που ανοίχθηκε σε βάρος της προσφεύγουσας εκκρεμεί επί του παρόντος ενώπιον του Εφετείου Αθηνών. Η αιτίαση είναι ως εκ τούτου πρόωρη.

Έπεται ότι το τμήμα αυτό της προσφυγής πρέπει να απορριφθεί λόγω μη εξάντλησης των εθνικών ενδίκων μέσων κατ'εφαρμογή του άρθρου 35 §§ 1 και 4 της Σύμβασης.

3. Η προσφεύγουσα παραπονείται τέλος για το γεγονός ότι οι σωφρονιστικές αρχές της επέβαλαν πενθήμερη πειθαρχική ποινή σε απομόνωση γιατί παραχώρησε δηλώσεις σε έναν δημοσιογράφο κατά την προφυλάκισή της σχετικά με την αθωότητά της και τις συνθήκες κράτησής της. Επικαλείται το άρθρο 10 της Σύμβασης, διάταξη η οποία έχει ως εξής:

«1. Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα εις την ελευθερίαν εκφράσεως. Το δικαίωμα τούτο περιλαμβάνει την ελευθερίαν γνώμης ως και την ελευθερίαν λήψεως ή μεταδόσεως πληροφοριών ή ιδεών, άνευ επεμβάσεως δημοσίων αρχών και ασχέτως συνόρων. Το παρόν άρθρον δεν κωλύει τα Κράτη από του να υποβάλωσι τας επιχειρήσεις ραδιοφωνίας, κινηματογράφου ή τηλεοράσεως εις κανονισμούς εκδόσεως αδειών λειτουργίας.

2. Η άσκησης των ελευθεριών τούτων, συνεπαγομένων καθήκοντα και ευθύνας, δύναται να υπαχθή εις ωρισμένας διατυπώσεις, όρους, περιορισμούς ή κυρώσεις, προβλεπομένους υπό του νόμου και αποτελούντας αναγκαία μέτρα εν δημοκρατική κοινωνία δια την εθνικήν ασφάλειαν, την εδαφικήν ακεραιότητα ή δημοσίαν ασφάλειαν, την προάσπισιν της τάξεως και πρόληψιν του εγκλήματος, την προστασίαν της υγείας ή της ηθικής, την

προστασίαν της υπολήψεως ή των δικαιωμάτων των τρίτων, την παρεμπόδισιν της κοινολογήσεως εμπιστευτικών πληροφοριών ή την διασφάλισιν του κύρους και αμεροληψίας της δικαστικής εξουσίας.»

A. Θέσεις των διαδίκων

Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η επιβληθείσα ποινή ήταν αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία, διότι στόχευε στη διατήρηση της τάξης εντός των φυλακών και τη διασφάλιση του κύρους της δικαστικής εξουσίας. Ειδικότερα, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι το επίδικο μέτρο είχε ως στόχο να διασφαλίσει το απόρρητο της ανάκρισης και τη μη διάδοση στον τύπο πληροφοριών σχετικά με την διαδικασία που βρισκόταν σε εξέλιξη.

Η προσφεύγουσα ανταπαντά ότι η επιβληθείσα ποινή δεν προβλεπόταν από τον νόμο. Υποστηρίζει επιπλέον ότι δεν εξυπηρετούσε κανέναν νόμιμο σκοπό αφού τα λόγια της δεν ήταν ούτε δυσφημιστικά ούτε προσβλητικά. Τέλος, η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι η επέμβαση δεν ήταν αναγκαία σε μία δημοκρατική κοινωνία. Υποστηρίζει κυρίως ότι, από την έναρξη της ανάκρισης, το απόρρητο της ανάκρισης ούτως ή άλλως δεν είχε τηρηθεί από τον τύπο, όπου δημοσιεύονταν έγγραφα της διαδικασίας τα οποία κοινοποιούνταν από διάφορα πρόσωπα που συμμετείχαν σε αυτή.

B. Εκτίμηση του Δικαστηρίου

Η επίδικη ποινή αναλύεται σε μία «επέμβαση» στην άσκηση της ελευθερίας της έκφρασης από την προσφεύγουσα. Αυτού του είδους η ανάμειξη παραβιάζει το άρθρο 10, εκτός αν «προβλέπεται από τον νόμο», στρέφεται προς έναν ή περισσότερους νόμιμους σκοπούς βάσει της παραγράφου 2 και είναι «αναγκαία» σε μία δημοκρατική κοινωνία για να επιτύχει τους εν λόγω σκοπούς (βλέπε, μεταξύ πολλών άλλων,

Fressoz et Roire κατά Γαλλίας [GC], αριθ. 29183/95, § 41, CEDH 1999-I).

1. «Προβλέπεται από τον νόμο»

Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η επίδικη ποινή επιβλήθηκε δυνάμει του άρθρου 53 του Σωφρονιστικού Κώδικα σε συνδυασμό με τις αποφάσεις της 19 και 24 Σεπτεμβρίου 2002 αντίστοιχα, του εισαγγελέα-επόπτη των φυλακών Κορυδαλλού και του συμβουλίου των ίδιων φυλακών. Ως εκ τούτου, η επέμβαση «προβλεπόταν από τον νόμο».

2. Νόμιμος σκοπός

Κατά την Κυβέρνηση, η επέμβαση είχε ως σκοπό την προάσπιση της τάξης και τη διασφάλιση του κύρους της δικαστικής εξουσίας. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι δεν συντρέχει λόγος να υιοθετήσει διαφορετική άποψη.

3. «Αναγκαία σε μία δημοκρατική κοινωνία»

α. Γενικές αρχές

Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι σε γενικές γραμμές οι κρατούμενοι συνεχίζουν να απολαμβάνουν όλων των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών που εγγυάται η Σύμβαση, με εξαίρεση το δικαίωμα στην ελευθερία αφού μία κανονική κράτηση εισέρχεται ρητά στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 5 της Σύμβασης. Συνεπώς, συνεχίζουν να απολαμβάνουν του δικαιώματος της ελευθερίας της έκφρασης (*Yankov κατά Βουλγαρίας*, αριθ. 39084/97, §§ 126-145, CEDH 2003-XII (αποσπάσματα), *Τ. κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, αριθ. 8231/78, έκθεση της Επιτροπής, 12 Οκτωβρίου 1983, DR 49, σελ.5, §§ 44-84) και οποιοσδήποτε περιορισμός στο δικαίωμα αυτό πρέπει να είναι δικαιολογημένος, ακόμα κι αν η εν λόγω αιτιολογία στηρίζεται σε σκέψεις σχετικά με την ασφάλεια, και ειδικότερα με την πρόληψη του εγκλήματος και την προάσπιση της τάξης, που απορρέουν

αναπόφευκτα από τις περιστάσεις της φυλάκισης. Δεν τίθεται επομένως θέμα ένας κρατούμενος να εκπέσει των δικαιωμάτων του που εγγυάται η Σύμβαση λόγω του γεγονότος ότι είναι έγκλειστος κατόπιν καταδίκης (*Hirst κατά Ηνωμένου Βασιλείου (αρ.2)* [GC], αριθ. 74025/01, §§ 69 και 70, CEDH 2005-IX).

β. Εφαρμογή στην προκειμένη περίπτωση

Το Δικαστήριο διαπιστώνει καταρχήν ότι, εν προκειμένω, η επίδικη ποινή δεν αφορούσε πλήρη περιορισμό του δικαιώματος της προσφεύγουσας να επικοινωνεί με τρίτους κατά τη διάρκεια της προφυλάκισής της, κάτι το οποίο θα συνιστούσε πρόβλημα σε σχέση με το άρθρο 10 (βλέπε, *a contrario*, ως προς το άρθρο 3 του Πρωτοκόλλου αριθ.1, την πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *Hirst κατά Ηνωμένου Βασιλείου (αρ.2)* [GC], §§ 81 και 82). Πράγματι, κατά τη διάρκεια της ανάκρισης της υπόθεσης, η προσφεύγουσα είχε το δικαίωμα να συζητά μέσω επιστολών ή τηλεφώνου με έναν συγκεκριμένο κύκλο οικείων της στους οποίους μπορούσε να εκφέρει τις απόψεις της σχετικά με την κατάστασή της. Η προηγούμενη άδεια της αρμόδιας δικαστικής αρχής ήταν απαραίτητη προϋπόθεση για την επικοινωνία της με άλλα πρόσωπα, συμπεριλαμβανομένων των δημοσιογράφων. Έπεται ότι η επίδικη ποινή δεν επιβλήθηκε στην προσφεύγουσα λόγω της επαφής με μία εφημερίδα ή έναν τηλεοπτικό σταθμό αλλά γιατί η προσφεύγουσα δεν είχε προηγουμένως ζητήσει την απαιτούμενη άδεια.

Ωστόσο, το Δικαστήριο θεωρεί ότι η εν λόγω προϋπόθεση ήταν αιτιολογημένη στην προκειμένη περίπτωση λόγω της σημαντικότητας και την ιδιαιτερότητας των πράξεων για τις οποίες κατηγορείτο η προσφεύγουσα και, επιπλέον, λόγω του αρχικού σταδίου της δικαστικής διαδικασίας. Ειδικότερα, η προσφεύγουσα κατηγορείτο για συμμετοχή σε τρομοκρατική οργάνωση. Ήταν ως εκ τούτου λογικό από την πλευρά των αρχών να επιβάλλουν αυστηρότερους περιορισμούς στο δικαίωμα επικοινωνίας της προσφεύγουσας, ώστε να εμποδίσουν ενδεχόμενη

επαφή της, μέσω τρίτων προσώπων, με άλλα πρόσωπα φερόμενα ως μέλη της τρομοκρατικής οργάνωσης «17 Νοέμβρη» ή την κοινοποίηση πληροφοριών σχετικά με τις συνθήκες κράτησής της. Το ενδεχόμενο αυτό θα μπορούσε να παρεμποδίσει την ομαλή διεξαγωγή της ανάκρισης που βρισκόταν σε εξέλιξη και να θέσει σε κίνδυνο την ασφάλεια της προσφεύγουσας ή άλλων κρατουμένων (βλέπε, *a contrario*, πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *Yankov κατά Βουλγαρίας*, § 143).

Εν όψει των παραπάνω σκέψεων, το Δικαστήριο καταλήγει ότι οι επικαλούμενες από τις εθνικές αρχές αιτίες για να δικαιολογηθεί η επέμβαση είναι «εφαρμοστέες και επαρκείς» και ότι η πενθήμερη ποινή απομόνωσης στο κελί της που επιβλήθηκε στην προσφεύγουσα ήταν, εν προκειμένω, «ανάλογη προς τους επιδιωκόμενους νόμιμους σκοπούς».

Έπεται ότι αυτό το τμήμα της προσφυγής είναι προδήλως αβάσιμο και πρέπει να απορριφθεί κατ'εφαρμογή του άρθρου 35 §§ 3 και 4 της Σύμβασης.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο, κατά πλειοψηφία,
Κηρύσσει την προσφυγή απαράδεκτη.

(υπογραφή)
Søren NIELSEN
Γραμματέας

(υπογραφή)
Λουκής ΛΟΥΚΑΪΔΗΣ
Πρόεδρος

Ακριβής μετάφραση του συνημμένου
εγγράφου από τα γαλλικά.
Αθήνα, 25 Φεβρουαρίου 2006
Ο μεταφραστής

Αλέξανδρος Πετρουτσόπουλος